

Dr. Zora Rutar Ilc, Zavod RS za šolstvo

UČENJE UČENJA

Ocena knjige: **Ažman, Tatjana (2008). Učenje učenja – Kako učiti in se naučiti spretnosti vseživljenjskega učenja.** Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Čeprav je publikacija Učenje učenja – Kako učiti in se naučiti spretnosti vseživljenjskega učenja izšla že pred štirimi leti, pa je ne le »še vedno«, ampak je zdaj, ko se v šolstvu vse bolj poudarja pomen vseživljenjske kompetence učenja učenja, »vedno bolj« aktualna. Tatjana Ažman je s pričujočim priročnikom postavila temelje za učiteljem in učencem »prijazno« in na realistično stanje prakse naravnano strategijo širjenja zavesti o pomenu »učenja učenja« in njegovega izvajanja v praksi.

Z ravno prav teorije, pretehtano razporejene med uvod in komentarje posameznih delavnic, in z obilico domiselnih, raznovrstnih in izvedljivih idej za izvedbo je učiteljem približala in pomagala udomaćiti pogosto abstrakten izziv, za katerega raziskave kažejo, da učitelji menijo, da mu niso kos in da zanj niso dovolj usposobljeni.

Priročniku je tako videti, da je nastajal v praksi in za prakso. Kar ni naključje, saj – kot pove avtorica v predgovoru – je za priročnikom (in za njo) deset let (pre)izkušanja idej in delavnic v tečajih učenja. In kot poudarja avtorica: da vaje pritegnejo učence, morajo biti zabavne in prepričljive.

Priročnik je torej napisan tako, da lahko služi učiteljem, svetovalnim in drugim strokovnim delavcem za

usmerjanje dela oz. izvajanje delavnic z učenci, hkrati pa vsebuje delovne liste, ki so pripravljene v učencem (oz. predvsem dijakom) razumljivem jeziku. Učiteljem pa je ponekod pripravljena bolj in manj zahtevna oblika izvedbe. Tako se lahko delavnic lotijo tudi manj izurjeni učitelji, ki si postopoma krepijo samozaupanje.

Namen vaj, ki jih podpirajo delovni listi in navodila, uvajajo pa jih cilji in uvodne informacije za učitelja, je – preprosto in učencem razumljivo povedano – ozvestiti sebe v vlogi učenca in se naučiti svoje učenje upravljati: ga načrtovati, izpeljati, ovrednotiti in izboljševati.

Tem korakom je prilagojena tudi osrednja zgradba priročnika, poglavja: Splošno o učenju učenja, Pred učenjem, Med učenjem in Po učenju. Zelo uporabna so tudi praktična navodila za izvajalca o pogojih za izvedbo programa, kot sta npr. ustvarjanje ustreznega učnega ozračja, prostora in pripomočkov ter izbira učinkovite kombinacije delavnic.

Velika pozornost je posvečena komunikacijskim veščinam, denimo aktivnega poslušanja in dajanja konstruktivne povratne informacije, ter načelom upoštevanja strpnosti, odkritosti, enakopravnosti, sodelovanja, dobronamernosti, vključevanja ipd. Ena od uvodnih delavnic služi dogovoru o pravih komunikacije in sodelovanja.

Prvo poglavje praktičnega dela prinaša zelo uporaben instrument – uporabo portfolia za spremljanje napredovanja učencev na področju učenja učenja. S pomočjo portfolia se učence usmerja k samorefleksiji (kaj sem se naučil), k samooceni (kako se razvijam, kaj so moja močna področja), samoevalvaciji (kako dosegam cilje) in zastavljanju novih ciljev (kaj bom izboljšal, kako se bom tega lotil).

Posebna odlika priročnika so raznolike in domiselne delavnice, ki z različnimi metodami nagovarjajo različne vidike učenja učenja in različne tipe učencev in jih s svojo privlačnostjo hitro pritegnejo k sodelovanju. Tako npr. v delavnicah učenci:

- rešujejo vprašalnike in teste (npr. test Kakšen je moj zaznavni stil in Močna in šibka področja učenja) in spoznavajo, kako se učijo,
- »merijo« stopnjo svoje motivacije in ugotavljajo, ali je »zunanja« ali »notranja« ter kako lahko na to vplivajo,
- ugotavljajo, kaj jih pri učenju ovira, kaj pa jim pomaga, da se bolj učinkovito učijo,
- spoznavajo faze učenja in jih uzaveščajo,
- iščejo in preizkušajo strategije, ki »delujejo« pri njih,
- uzaveščajo čustva in počutje v različnih situacijah,
- sodelujejo v vodeni vizualizaciji,
- igrajo vloge,

- pišejo reflektivna pisma in se učijo prepoznavati in izražati občutke,
- se sodelovalno učijo in delajo skupinsko,
- nastopajo oz. predstavljajo ideje in zaključke,
- soočajo mnenja,
- preizkušajo spomin izvajajo druge zanimive miselne vaje in analizirajo ugotovitve,
- se učijo postavljati cilje in načrtovati aktivnosti,
- se učijo organizirati si čas,
- brskajo po virih in raziskujejo knjige, njihovo zgradbo, kazala ... in nato oblikujejo svoje strukture,
- se učijo delati zapiske, miselne vzorce in druge grafične načine organiziranja informacij in ugotavljajo, kaj njim osebno najbolj ustreza,
- izvajajo vaje za natančnost in za uravnavanje zbranosti,
- se učijo tehnike hitrega branja in učenja iz učbenika ter iz drugih besedil,
- ugotavljajo svoja prepričanja o učenju in jih soočajo,
- učijo se uravnavati svoja čustva pred preizkusi itd.

Naslovi delavnic so zgovorni sami po sebi in učitelju in učencu jasno sporočajo, čemu so namenjene. Tako npr. za »ogrevalno« fazo najdemo delavnice, kot so: Kaj vpliva na učinkovitost učenja, Organizacija učnega okolja, Spomin in pomnjenje itd. Za fazo pred učenjem: Ozaveščanje ciljev: zakaj se učim, Kako naj načrtujem predelavo snovi, Kakšen je moj spoznavni stil, Komu ali čemu pripisujem svoj uspeh in neuspeh, Kako naj se zberem itd.

Za fazo med učenjem pa npr.: Kako naj se učim, da si bom čim več zapomnil, Samouravnavanje časa: kako mine moj dan, Zapiski, Kako naj izboljšam natančnost, Kako spremenim negativna stališča, Ohranjanje motivacije in še vrsta drugih zanimivih naslovov.

Sklepni sklop delavnic, namenjenih fazi po učenju, se osredotoča na reflektivne in samoevalvacijske zmožnosti učencev, npr.: Kako ovrednotim svoje cilje in se nagradim, Razmislek o času učenja in počutju, Kaj znam, Kako se učim itd.

Že samo kratek prelet konceptov in metod, ki jih prinaša priročnik, pokaže, da je njegova vrednost ne le v spodbujanju učenja učenja pri učiteljih in učencih in v opogumljanju in opremljanju zanj, ampak tudi v splošni pozitivni in spodbudni naravnosti do učencev in krepitvi takšne osebne drže, ki ne prinaša samo učnih učinkov in kognitivnih strategij, ampak prispeva h krepitvi komunikacijskih veščin in samozavesti, k zdravi asertivnosti in zmožnosti uveljavljanja in k uravnavanju stresa.

To pa je v skladu z začetno opredelitvijo samouravnavanja učenja, ki vključuje tako samouravnavanje mišljenja (učencev nadzor nad različnimi razumskimi strategijami učenja) kot tudi samouravnavanje vedenja, motivacije in čustev.

Priročnik na najbolj prepričljiv način zaokrožuje primeri izdelkov učencev, ki so nastali s pomočjo opisanih delavnic in so rezultat avtoričinega lastnega razvojnoraziskovalnega dela na tem področju.